

Kokousmuistio Digime-tietoarkkitehtuuriryhmä

Aika: torstai 10. lokakuuta klo 13-14.30

Paikka: Kansalliskirjasto, Fabianian auditorio, Yliopistonkatu 1, 2. krs

Paikalla:

Ylitarkastaja Miia Herrala, Kansallisarkisto, puheenjohtaja
Kehittämispäällikkö Kenneth Ahlfors, Kansallisarkisto - etäyhteydellä
Tietojärjestelmäpäällikkö Matias Frosterus, Kansalliskirjasto (poistui klo 13.57)
Erityisasiantuntija Juha Hakala, Kansalliskirjasto
Koordinaattori Sampsa Heinonen, Suomen museoliitto
Senior Technology Coordinator Heikki Helin, CSC
Tietojärjestelmäpäällikkö Nina Hyvönen, Kansalliskirjasto
Intendentti Hannu Häkkinen, Museovirasto
Kehittämispäällikkö Mikko Lappalainen, Kansalliskirjasto
Järjestelmäkehityspäällikkö Niklas Liljestränd, Svenska Litteratursällskapet i Finland
Tietoarkkitehti Katja Moilanen, Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto
Ylitarkastaja Minna-Liisa Mäkiranta, Kansallisarkisto - etäyhteydellä
Suunnittelija Piia Naukkarinen, Kansalliskirjasto
Erikoisasiantuntija Ulriikka Puura, Kotus
Kehityspäällikkö Lauri Saarikoski, Yle Arkisto
Kehittämispäällikkö Marja-Liisa Seppälä, Kansalliskirjasto
Kirjastonhoitaja Tatja Pusa, Kansalliskirjasto, sihteeri

Poissa:

Amanuessi Leena Furu-Kallio, Kansallismuseo
Erikoissuunnittelija Tuomo Häkkinen, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti
Kirjastopalvelujen johtaja Katri Vanttinen, Helsingin kaupunki

1. Kokouksen avaus, osallistujien toteaminen ja asialistan hyväksyminen
  - Kirjastonhoitaja Tatja Pusa Kansalliskirjastosta toimii Tietoarkkitehtuuriryhmän sihteerinä

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13

2. Ulla Ikäheimo Kansalliskirjastosta kertoi MARC 21-kuvailuformaatin vastuista. MARC 21-formaattia kehitetään ja hallinnoidaan Yhdysvaltain Kongressin kirjastossa. Kansainvälisiä päivityksiä formaattiin tehdään kahdesti vuodessa. 21-jäseninen MAC-komitea käsittelee kansainväliset muutosehdotukset. Suomen MARC 21 –formaattia ylläpidetään Kansalliskirjastossa. Kansalliskirjasto toimii yhdyskanavana Kongressin kirjastoon. MARC 21 –formaatin ohjeistus on käännetty kokonaisuudessaan sekä suomeksi että ruotsiksi. Suomessa on erillinen ruotsinkielinen käännös, sillä jotkut suomenruotsissa käytettävät termit eroavat ruotsissa käytettävistä.

Kumea eli Kuvailevan metatiedon asiantuntijaryhmä ohjeistaa erityisesti Melinda-metatietovarantoon kuuluvia kirjastoja kuvailutyön käytännön ongelmissa. Ryhmän edeltäjä perustettiin 25 vuotta sitten Linda-tietokannan perustamisen yhteydessä. Työryhmässä on jäseniä eri kirjastosektoreilta: mukaan on pyritty saamaan erikokoisia ja eri kuvailutasoja edustavia kirjastoja. Tulevaisuudessa on tärkeää saada ryhmään edustajat myös eri kirjastojärjestelmiä käyttävistä kirjastoista. Ryhmä kokousta n. 10 kertaa vuodessa. Jäsenyyskaudet ovat kaksivuotisia. Seuraava kausi alkaa v. 2020. Ryhmän vuoden 2019 toimintasuunnitelmaan on kuulunut mm. RDA:n jalkauttaminen MARC 21-formaattiin ja kirjastokentälle. Lähiaikoina Kumea-ryhmä mm. työstää sovellusprofiileja ja linjauksia uuteen RDA Toolkitiin.

3. Aikamääreiden ISO-8601 soveltamiskäytänteet KAM-sektorille työn eteneminen

KAM-sektorin asiantuntijat ovat pienryhmissä työstäneet alustavat ehdotukset KAM-sektoreiden koneluettaviin aikailmauksiin. Linjaukset on tehty ISO-8601 –standardissa mainittuihin vuodenajan, päivämäärän, kellonajan ja aikavälin merkitsemistä koskeviin tasoihin. Kirjastosektorin osalta on listattu käytössä olevat elementit ja niiden toteuttamismahdollisuudet MARC 21-formaatissa. Tarkoitus on kirjoittaa KAM-sektorille yksityiskohtainen dokumentti ajan merkitsemisestä ISO 8601-standardin mukaisesti. Ehdotukset käydään läpi kirjastojen sisällä Kuvailun asiantuntijaryhmien yhteiskokouksessa 19. marraskuuta 2019, minkä jälkeen ne tuodaan Tietoarkkitehtuuriryhmään, kun kirjastojen kannat on saatu.

4. Muut työn alla olevat projektit-ajankohtaista

Nimitietopalvelun kuulumiset (Matias Frosterus)

Nimitietopalvelu kuuluu yhtenä täsmätavoitteena osana Kansalliskirjaston metatietopalvelukokonaisuusprojektiin, jonka tavoitteena on kirjaston omien metatietoon liittyvien palveluiden koordinointi ja palvelullistaminen sekä yhteentoimivuuden varmistaminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriölle on esitetty vuodelle 2020 rahoitusta kahden henkilön työpanokseen nimitietopalvelun kehittämiseksi. Kokonaistason projektisuunnitelma on olemassa nimitietojen yhteensovittamiseksi. Nimitietopalvelun laajempi kehittäminen halutaan aloittaa vuonna 2021.

Nimitietopalvelu voi toimia kansallisen tason yhdistävänä tekijänä nimien ja käytössä olevien eri tunnisteiden välillä.

5. Seuraavien kokousten sisällöistä

Jatketaan eri sektorien kuvailuryhmien esittelyä tietoiskumaisesti.

Arkistosektorin tietoarkkitehtuuria esitellään ryhmän kokouksessa 12. joulukuuta.

Myös vuoden 2020 työsuunnitelmaa ja teemoja käsitellään ryhmän 12. joulukuuta pidettävässä kokouksessa.

NRK-projektia esitellään v. 2020 jahka tietoarkkitehtuurikysymykset tulevat ajankohtaisiksi.

6. Muut asiat

Standardisalkun ylläpitovastuu Tietoarkkitehtuuriryhmälle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toivoo KDK-standardisalkua ylläpidettävän jatkossakin. Kansalliskirjasto voi toimia vetäjänä sekä koordinaattorina. Käytännössä Tietoarkkitehtuuriryhmä voi ottaa vastuun salkun hallinnasta. Standardisalkku on myös nimittävä uudelleen. Salkkuun kohdistuvia muutostarpeita sekä sen ylläpitoon liittyvää vuosisykliä käsitellään Tietoarkkitehtuuriryhmän seuraavassa kokouksessa 12. joulukuuta.

OKM:n mukaan Tietoarkkitehtuuriryhmällä voisi olla rooli tiedonhallintalain täytäntöönpanon yhteydessä tiedottamisen ja yhteistyön väylänä.

7. Dublin Core -uutiset (Juha Hakala)

Uusi ISO-standardi ISO 15836-2 on valmistunut ja ilmestyy marraskuussa. Tietohuolto-standardisointiryhmä on päättänyt suomentaa sekä vuonna 2017 ilmestyneen ISO 15386-1 –standardin että ISO 15836-2:n. Standardin osa 1 korvaa vuonna 2001 ilmestyneen kansallisen standardin SFS 5895, joka sisältää Dublin Coren 15 ydintermiä. Osa 2 on huomattavasti laajempi, se sisältää Dublin Coren terms-nimialueen termit (ks. <https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dcmi-terms/>).

Käännöstöryhmä selvittää myös tarpeen ja mahdollisuudet Dublin Coren terms-nimialueen laajennuksiin uusilla termeillä yhteistyössä Dublin Core Metadata Initiative'n Usage Boardin kanssa. Mahdolliset uudet termit voidaan lisätä ISO-standardin seuraavaan laitokseen.

Kansallista standardia kehitetään synkronoidusti kansainvälisen standardin kanssa: jos jokin elementti halutaan lisätä suomalaiseen standardiin, sitä ehdotetaan lisättäväksi /terms/-nimialueeseen, ja kansallisen standardin laajennus tehdään vain jos DCMI Usage Board hyväksyy termin ja sen määritelmän.

Tietohuolto-standardisointiryhmään toivotaan jäseniä museo- ja arkistosektoreilta. Kiinnostuneet voivat ilmoittautua Juha Hakalalle.

Kielikoodien antamista ja soveltamista säätelevää ISO 639-4:2010 –standardia uudistetaan. Jotkin kohdat työryhmän käsittelyssä olevassa standardiluonnoksessa ovat kiistanalaisia, kuten esim. kielikoodin merkitseminen muilla kuin latinalaisilla merkeillä (esim.

venäjänkielisessä MARC 21 -tietueessa kyrillisin merkein), mikä hankaloittaisi kielikoodien ohjelmallista käsittelyä metadatatassa ja kokoteksteissä.

MARC 21 -formaatin saavutettavuuskenttien soveltaminen

EPUB-yhteisössä valmistellaan ONIX-pohjaista saavutettavuusohjeistusta. Kts.
<https://github.com/w3c/publ-a11y/tree/master/UX-Guide-Metadata>.

MARC 21:een tuli viime vuoden lopulla uusia kenttiä saavutettavuustietojen kuvailuun.

Kentät ovat

341 Accessibility Content: <https://www.loc.gov/marc/bibliographic/bd341.html>

532 Accessibility Note: <https://www.loc.gov/marc/bibliographic/bd532.html>

MARC 21 -formaatin tarjoama näiden kenttien käytön ohjeistus on toistaiseksi riittämätöntä. Muiden sektoreiden käyttämien formaattien osalta saavutettavuuden metatietojen tallennusmahdollisuuksia ei ole selvitetty. Tietojen yhteismitallisuuden ja hyödyllisyyden maksimoimiseksi olisi hyvä sopia saavutettavuustietojen sektorirajat ylittävistä kuvailun periaatteista, käyttäen hyväksi esimerkiksi EPUB-yhteisössä tehtävää pohjatyötä sekä CELIAN asiantuntemusta.

Saavutettavuuden metatiedon tallennukseen MARC 21 -formaattissa tullaan laatimaan ohjeistus. Muiden sektoreiden tulisi laatia vastaavia linjauksia omille metadataformaateilleen semanttisesti mahdollisimman yhtenäisen saavutettavuuden metatiedon hyväksi.

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.36.